

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Fiina Mäki-Leppilampi

MUSIIKKIKASVATUS

VAASALAISISSA PÄIVÄKODEISSA

Musiikin määrä ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemys
musiikkikasvatuksen vaikutuksista lapsen kasvuun ja kehitykseen

Sosiaali- ja terveysala
2019

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Fiina Mäki-Leppilampi
Opinnäytetyön nimi	Musiikkikasvatus vaasalaisissa päiväkodeissa. Musiikin määrä ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemys musiikkikasvatuksen vaikutuksista lapsen kasvuun ja kehitykseen
Vuosi	2019
Kieli	suomi
Sivumäärä	49 + 1 liite
Ohjaaja	Ahti Nyman

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten musiikki ja musiikkikasvatus näkyvät vaasalaisissa päiväkodeissa. Tarkoituksena oli myös selvittää, miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset näkevät musiikkikasvatuksen vaikuttavan lasten kasvuun ja kehitykseen. Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella musiikin määrää vaasalaisissa päiväkodeissa sekä tutkia, mitkä tekijät siihen vaikuttavat.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsiteltiin varhaiskasvatusta, sen tarkoitusta ja tavoitteita, musiikkikasvatusta ja musiikkikasvatuksen vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen. Teoriaosuudessa tarkasteltiin varhaiskasvatustilaa, varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä varhaisiän musiikkikasvatusta.

Opinnäytetyön tutkimusosuus tehtiin laadullisella ja määrällisellä tutkimusotteella. Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, joka lähetettiin vaasalaisten päiväkotien johtajille. Kyselyn avoimet kysymykset analysoitiin aineistolähtöisen analyysin avulla.

Tutkimuksessa selvisi, mitkä ovat varhaiskasvatuksen opettajien ja lastenhoitajien näkemykset musiikin vaikutuksista lasten kasvuun ja kehitykseen. Tutkimuksessa selvisi myös se, miten musiikki näkyy päiväkotien arjessa, kuinka paljon sitä on ja missä muodoissa se ryhmien arjessa ilmenee. Musiikin määrään vaikuttavat etenkin lapsiryhmien koot ja lasten suhtautuminen musiikkiin, henkilökunnan motivaatio musiikkikasvatukseen ja näkemys siitä sekä päiväkodista löytyvät materiaalit ja välineet.

ABSTRACT

Author	Fiina Mäki-Leppilampi
Title	Music Education in Early Childhood Education in Vaasa
Year	2019
Language	Finnish
Pages	49 + 1 Appendix
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The purpose of this bachelor's thesis was to find out how music and music education are a part of the work in the daycare centres in Vaasa. The purpose was also to find out what the early childhood educators think about the impact of music education on the children's growth and development. The aim was to examine how much music there is in the daycare centres in Vaasa and which factors promote the use of music.

The theoretical part of this research covers early childhood education, its purpose and aims, music education and how it affects children's growth and development. The Act on Early Childhood Education and Care, the basic principles of early childhood education and music education were also examined in the theoretical part.

Both quantitative and qualitative research methods were used. The data was collected with an electronic questionnaire which was sent to the daycare centre managers. Inductive content analysis was used to analyze the open-ended questions.

The study showed what kind of views and opinions early childhood educators have on music education as part of the early childhood education and its impact on children's growth and development. The results also show how much and in what way music is a part of the everyday life of the daycare centres. The amount of music education is influenced by especially the size of the groups, children's attitudes, the motivation of staff and materials and equipment available.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	VARHAISKASVATUS	9
	2.1 Varhaiskasvatuksen tehtävä	9
	2.2 Varhaiskasvatuksen tavoitteet.....	10
	2.3 Laaja-alainen osaaminen.....	12
	2.4 Oppimisen alueet	13
	2.4.1 Ilmaisun monet muodot	13
	2.5 Varhaiskasvatuksen arvoperusta	15
3	MUSIIKKI.....	16
	3.1 Musiikkikasvatus varhaisiässä	16
	3.2 Musiikkikasvatuksen monet muodot	18
	3.2.1 Laulaminen.....	18
	3.2.2 Musiikin kuuntelu	19
	3.2.3 Soittaminen	19
	3.2.4 Musiikkiliikunta	20
	3.2.5 Laulupiirtäminen	21
	3.3 Musiikin vaikutus lapsen kehitykseen ja kasvuun	22
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	25
	4.1 Tutkimuksen aineiston keruu ja kohderyhmä	25
	4.2 Aineiston analysointi	25
	4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	27
5	TUTKIMUSTULOKSET	28
	5.1 Musiikkikasvatus ryhmässä	28
	5.2 Musiikin käyttö ryhmän arjessa	29
	5.3 Musiikin sisällyttäminen arjen tuokioihin	30
	5.4 Musiikin määrä viikon aikana.....	31
	5.5 Avoimet kysymykset	32

5.5.1	Mitkä asiat tai tekijät edesauttavat musiikin sisällyttämistä arjen toimintaan?.....	32
5.5.2	Mitkä asiat tai tekijät rajaavat musiikin käyttämistä arjen toiminnassa?.....	35
5.5.3	Miten musiikki näkyy lapsen kasvussa ja kehityksessä? Varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkökulmia	37
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	42
7	POHDINTA.....	45
7.1	Luotettavuuden ja eettisyyden toteutuminen	46
	LÄHTEET.....	48

LIITTEET

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Musiikkikasvatus ryhmissä prosentteina (vastaajat).	28
Kuvio 2. Musiikin käyttö ryhmän arjessa (vastaajat).	29
Kuvio 3. Musiikki hetkissä (vastaajat).	30
Kuvio 4. Musiikin määrä viikon aikana (vastaajat).	31
Kuvio 5. Musiikin käyttämistä edesauttavat asiat ja tekijät (ilmaisut).	32
Kuvio 6. Musiikin käyttämistä rajaavat asiat ja tekijät (ilmaisut).	35
Kuvio 7. Musiikki lapsen kasvussa ja kehityksessä (ilmaisut).	38

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Kyselylomakkeen kysymykset

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miten musiikki ja musiikkikasvatus näkyvät vaasalaisissa päiväkodeissa, kuinka paljon musiikkia käytetään ja missä muodoissa sitä esiintyy. Tarkoituksena oli selvittää, minkä verran musiikkia hyödynnetään viikon aikana sekä moneenko hetkeen musiikki liitetään päivän aikana. Tavoitteena oli myös kartoittaa, miten varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat kokevat musiikkikasvatuksen vaikuttavan lasten kasvuun ja kehitykseen.

Musiikkikasvatuksella on vaikutuksia lasten kasvuun ja kehitykseen. Musiikki auttaa lapsia keskittymään ja se kehittää esimerkiksi matemaattisia ja motorisia taitoja. Musiikin avulla voidaan tukea muun muassa lasten kielen kehitystä, rytmitajun kehitystä ja sen kautta tavutusta sekä itsevarmuuden ja ryhmätyöskentelytaitojen vahvistumista. Musiikin eri muodoilla tuetaan lasten kokonaisvaltaista kehitystä.

Kyseessä on sekä laadullinen että määrällinen tutkimus, johon tutkimuslupa saatiin Vaasan varhaiskasvatusjohtajalta. Tutkimuksen kysely lähetettiin vaasalaisille päiväkotien johtajille ja tutkimukseen osallistui yhteensä 32 varhaiskasvatuksen opettajaa ja lastenhoitajaa.

Tutkimustulosten kautta pystytään havainnollistamaan musiikin määrää vaasalaisissa päiväkodeissa sekä sitä, miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset näkevät musiikin vaikuttavan lasten kasvuun ja kehitykseen. Tutkimuksessa vertaillaan vastaajien näkemyksiä siitä, mitkä tekijät edesauttavat tai rajaavat musiikin käyttämistä arjen toiminnassa. Tutkimuksen pohjalta voidaan tarkastella sitä, miten musiikkikasvatuksen käyttöä voitaisiin lisätä päiväkodeissa ja miten toimintaa voitaisiin kehittää siten, että musiikin käyttäminen arjen toiminnassa olisi mahdollisimman helppoa.

2 VARHAISKASVATUS

Suomessa varhaiskasvatuksesta vastaavat kunta, kuntayhtymä ja yksityiset palveluntuottajat. Suurin varhaiskasvatusta järjestävä taho on kunnat. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista kokonaisuutta, jossa pääpaino on pedagogiikalla. (L540/2018.)

Varhaiskasvatuksen pääasiallisena tehtävänä on edistää lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. Tämä toteutetaan yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa, tukien samalla heidän kasvatustyötään. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa luodaan lapselle pohja osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen yhteiskunnassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14.)

2.1 Varhaiskasvatuksen tehtävä

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatustoiminta on ryhmämuotoista, ja lapsiryhmät muodostetaan eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, tuen tarve tai sisarusuhteet. Ryhmien toiminnan tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaista, ja niiden muodostamisessa tulee ottaa huomioon henkilöstön mitoitus sekä ryhmien enimmäiskokoon liittyvät säännökset. Varhaiskasvatustilaki korostaa etenkin pedagogiikkaa ja sen merkitystä sekä samalla varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 18.)

Varhaiskasvatus on merkittävä osa lapsen kasvua ja kehitystä. Varhaiskasvatus luo perustan elinikäiselle oppimiselle, sillä varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta harkitusti muodostetun kokonaisuuden. Lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheet ja niiden keskeiset tavoitteet, tuntomerkit ja käytänteet. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on luottamussuhteen luominen lapseen sekä huoltajiin. Huoltajien ja henkilöstön välinen yhteistyö luo lapselle turvallisuutta ja jatkuvuutta. Varhaiskasvatuksessa

tärkeää on muistaa avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen, etenkin sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista. Säännöllinen yhteistyö kodin ja päiväkodin välillä on oleellista, jotta yhteisestä kasvatustehtävästä muodostuu lapsen kannalta mielekkäin mahdollinen kokonaisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 19.)

Varhaiskasvatusta ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoksen asetukseen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslaissa kirjataan, että ketään ei saa asettaa eri asemaan iän, sukupuolen, alkuperän, kielen, kulttuurin, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Varhaiskasvatusta järjestettäessä on otettava huomioon myös yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeussopimus, YK:n lasten oikeuksien sopimus, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. Näiden pohjalta jokaiselle lapselle turvataan oikeus osallistua varhaiskasvatukseen riippumatta esimerkiksi tuen tarpeesta, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 15.)

2.2 Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Varhaiskasvatuksessa pedagogiikka pohjautuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta ja oppimisesta. Pedagogiikka on monitieteistä kasvatusta- ja varhaiskasvatustieteellistä, moniammatillista, suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jota toteuttaa ammattihenkilöstö. Pedagogisen toiminnan tavoitteena on tukea lasten hyvinvointia ja oppimista. Pedagogiikka näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä ja hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen edellyttää asiantuntemusta ja sitä, että henkilöstöllä on ymmärrys siitä, miten lapsen oppimista ja hyvinvointia voidaan edistää parhaalla mahdollisella tavalla. Varhaiskasvatus on henkilöstön, lasten ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Kasvatus, opetus ja hoito

painottuvat eri tavoilla eri ikäryhmien toiminnassa ja varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 22.)

Varhaiskasvatuslain (L540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen tulee tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa siten, että se perustuu lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön. Varhaiskasvatuslaki määrittelee, että varhaiskasvatuksen tulee varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen ympäristö sekä turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja vuorovaikutussuhteet lapsen ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä. Lapsille tulee turvata yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen sekä edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleisiä kulttuuriperinteitä sekä jokaisen kielellistä, kulttuurista ja katsomuksellista taustaa. Tärkeää on myös lasten yksilöllisten tuen tarpeiden ja niiden mukaisen tuen järjestäminen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on kehittää lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä edistää heidän toimimista vertaisryhmässä. Eettisesti vastuulliseen ja kestäväan toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen kannustetaan. Lapselle tulee antaa mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa häntä koskeviin asioihin. Varhaiskasvatuksen tärkeänä tehtävänä on toimia yhdessä sekä lasten että huoltajien kanssa lasten tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi. Huoltajia tulee tukea heidän kasvatustyössään. (L540/2018.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaan kasvatus on toimintaa, jonka myötä arvot, normit ja tavat välittyvät ja muovautuvat lapselle. Kasvatuksen tavoitteina on siirtää sekä kulttuuriperintöä että arvoja ja traditioita sukupolvelta toiselle. Kasvatuksen rooli on merkittävä esimerkiksi lasten mielipiteiden ja kriittisen ajattelu- ja toimintatapojen kehittymisessä. Kasvatus ohjaa myös eettistä ajattelua ja toimintaa. Kasvatuksella on myös sivistävä tarkoitus ja merkittävä rooli

ohjata lasten yksilöllisten identiteettien muodostumista. Opetuksen lähtökohtana varhaiskasvatuksessa on oppimiskäsitys, ja opetuksen tarkoituksena on edistää lasten oppimista. Opetuksen myötä lapsia autetaan luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäristöstä. Lapsia kannustetaan opettelemaan uusia asioita sekä tuetaan ja hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta. Opetuksessa on tärkeä muistaa ottaa huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet sekä vahvuudet ja tuen tarpeet. Varhaiskasvatuksessa hoito on fyysisten perustarpeiden huolehtimisesta ja välittämistä. Lapselle pitää luoda mahdollisuus tuntea itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi. Tavoitteena on myös se, että lapsi kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Päiväkodin henkilökunnan ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen tulee olla vastavuoroinen ja kunnioittava. Hyvälle hoidolle ja huolenpidolle pohjan luovat myönteinen kosketus ja läheisyys. Lapsen päiväkotipäivän päivittäiset tilanteet, kuten ruokailu, pukemistilanteet, lepo sekä hygieniasta huolehtiminen ovat keskeisiä osia arjessa. Jokainen päiväkodin hoitotilanne on kasvatus- ja opetustilanne, ja niissä harjoitellaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja sekä itsestä huolehtimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 23.)

2.3 Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatus toimii pohjana lasten laaja-alaiselle osaamiselle, joka sisältää tietojen, taitojen, arvojen ja asenteiden sekä tahdon kokonaisuuden. Osaamisella tarkoitetaan kykyä käyttää tietotaitoa sekä kykyä toimia tilanteiden edellyttämillä tavoilla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa, ja sen tavoitteet kulkevat varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen jatkuu lapsuudesta läpi koko elämän. Laadukkaalla pedagogisella toiminnalla voidaan vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten oppimisympäristöjä käytetään ja miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan parhaalla mahdollisella tavalla. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet tulee ottaa huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Laaja-alainen osaaminen jaetaan viiteen toisiinsa liittyvään osa-alueeseen:

- Ajattelu ja oppiminen
- Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- Osallistuminen ja vaikuttaminen.

Jokaisessa osa-alueessa varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli osana lapsen kasvua ja kehitystä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 24.)

2.4 Oppimisen alueet

Varhaiskasvatuksessa pedagogisen toiminnan keskeisiä sisältöjä ja tavoitteita kuvaavat oppimisen eri alueet. Niiden tarkoituksena on ohjata henkilöstöä monipuolisen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Lapsille tulee antaa mahdollisuus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet on jaettu viiteen, ja ne ovat

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn.

Oppimisen alueita voidaan yhdistellä ja soveltaa lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40.)

2.4.1 Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä ja tutustuttaa heitä tieteenaloihin sekä kulttuuriperintöön. Taiteelliset kokemukset ja taiteellinen ilmaiseminen kehittävät lasten oppimista, sosiaalisia taitoja, myönteistä minäkuvausta sekä valmiuksia ymmärtää ympäristöä ja ympäröivää maailmaa. Ilmaisutaitojen harjoittelu antaa lasta kehittämään ajatteluaan ja oppimistaan. Ilmaisun eri muodot antavat lapsille mahdollisuuksia kokea ja hahmottaa maailmaa tavoilla, jotka ovat heille

luontevia ja innostavia. Taidekasvatus ja taiteellinen ilmaisu sisältävät suunniteltua ja ennalta suunnittelematonta toimintaa, jossa korostuu etenkin kokeileminen, tutkiminen, tekemisen eri vaiheet sekä niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen omaa ilmaisua tuetaan, ja lasten yhteisille prosesseille tulee antaa riittävästi aikaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 43.)

Varhaiskasvatuksessa lapsille mahdollistetaan taiteen ja kulttuurin monipuolinen näkeminen ja kokeminen. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset syventävät lasten kykyä sisäistää, käyttää ja tuottaa itse kulttuuria. Kulttuuri on merkittävä osa lapsen identiteettiä, ja ilmaisun eri muotojen kautta lapsilla on mahdollisuus kokea ja hahmottaa maailmaa sekä oppia tuntemaan kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoja. Taiteellinen ilmaisu antaa lapsille keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Taiteen kautta lapsia motivoidaan innostavalla ja heitä puhuttelevalla tavalla. Taidekasvatuksessa tärkeää on muistaa oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus sekä käytössä olevien välineiden ja materiaalien monipuolisuus. Myös ohjauksen tulee olla riittävää (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 43.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) ilmaisun monet muodot jaetaan musiikilliseen, kuvalliseen, sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun. Jokaisen osa-alueen tarkoituksena on tuottaa lapsille positiivisia ja motivoivia kokemuksia. Musiikillisessa ilmaisussa tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisiä kokemuksia, jotka vahvistavat lasten suhdetta musiikkiin. Musiikillisen ilmaisun osa-alueita avaan enemmän luvussa 3.1. Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on vahvistaa lasten suhdetta kuvataiteeseen, visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Kuvallisen ilmaisun kautta lapset harjoittavat kuvallista ajattelua, havainnointia ja kuvien tulkintaa. Lapset harjoittelevat kuvien tekemistä esimerkiksi piirtämällä ja maalaamalla. Kuvien tarkastelussa keskitytään erityisesti väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään ja siihen, minkälaisia tunteita kuvat herättävät. Muovailun, rakentelun ja ompelun kautta lapset oppivat suunnittelutaitoja, luovia ongelmanratkaisuja sekä erilaisten materiaalien ja rakenteiden tuntemusta. Kuvallisen ilmaisun kautta lapsille tarjotaan mahdollisuus kokeilla itse, tutkia ja yhdistellä erilaisia materiaaleja sekä opetella erilaisia tekniikoita. Sanallisessa ja

kehollisessa ilmaisussa painottuvat esimerkiksi leikki, draama ja tanssi. Sanallisen ja kehollisen ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille monipuolisia kielellisiä ja kehollisia kokemuksia, sekä ilmaisua ja viestintää. Spontaanin ilmaisun ja yhteisen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kautta lapset saavat kokemuksia luovasta prosessista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 43–44.)

2.5 Varhaiskasvatuksen arvoperusta

Varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen etu ja sen ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon sekä suojeluun, lapsen mielipiteiden huomioon ottaminen, yhdenvertaisuus, tasa-arvoinen kohtelu sekä syrjintäkielto. Varhaiskasvatuksen arvoperusta pohjautuu YK:n lasten oikeuksien sopimukseen, varhaiskasvatuslakiin sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 20.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja turvata se, että lapsilla on oikeus hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatuksessa lapsuuden itseisarvon tulee olla toiminnan perustana. Jokaisella lapsella on oikeus olla juuri sellainen kuin on, jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas. Jokaista lasta pitää kuulla, heidät pitää ottaa huomioon ja heitä pitää ymmärtää omana itsenään ja yhteisön jäsenenä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 20.)

3 MUSIIKKI

Erkki Tiusasen (2008) mukaan musiikin sisältö on monimuotoista: sen sisältöalueet viittaavat sekä sivistykseen että ihmisen luomaan ympäristöön. Musiikin kautta ihminen omaksuu elämänsä varrella juurikin sekä sivistystä että estetiikkaa ympäröivästä maailmasta. Tiusasen mukaan musiikki on sielun peili: musiikin monipuolisuus ja vivahteikas kieli herättävät lapsessa emootioita ja avaavat mahdollisuuksia kokea ja nauttia sävelten ja äänen soinnista. Musiikki synnyttää uusia ideoita sekä ruokkii mielikuvitusta. Musiikin kuuntelemisella, laulamisella ja soittamisella lapsessa herätetään mielenkiinto musiikkia kohtaan, ja näin valmistellaan häntä musiikkikulttuuriin. (Tiusanen 2008, 170–171.) Musiikillisella kasvuympäristöllä on vahvat yhteydet lapsen aivojen ja kielen kehitykseen (Ruokonen 2011 b, 62).

Ruokosen (2011) mukaan musiikki on eri tasoilla soivien äänten muodostamaa melodiaa. Musiikin ääni eli sävel voi vaihdella alas- tai ylöspäin, se toimii samalla tavalla kuin puheessa intonaatio. Musiikki on ihmiselle ominainen tapa ilmaista itseään sekä olla vuorovaikutuksessa ympäristön ja ympäröivän kulttuurin kanssa. Musiikin kautta lapselle voidaan siirtää tärkeää kulttuuriperintöä sekä arvoja, ja sen kautta mahdollistetaan kielellisen ja musiikillisen minäkuvan sekä kulttuurisen maailmankuvan rakentuminen. Musiikki on olennainen osa pienen lapsen päivää ja kehittää lasta kokonaisvaltaisesti. (Ruokonen 2011 b, 62, 68–69.)

3.1 Musiikkikasvatus varhaisiässä

Suomen musiikkioppilaitosten liiton (2019) mukaan varhaisiän musiikkikasvatuksella tarkoitetaan sellaista toimintaa, joka tarjoaa lapselle elämyksiä, valmiuksia ja taitoja musiikin kautta. Musiikkikasvatuksen tavoitteena on kannustaa jatkuvan musiikkiharrastuksen syntymiseen. Varhaisiässä musiikkikasvatus tukee luovuuden ja itseilmaisun kypsymistä. Musiikkikasvatuksen tavoitteena on tukea myös lapsen muita kehitysalueita, joita ovat emotionaalinen, sosiaalinen, kognitiivinen ja motorinen kehitys. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto 2019.)

Varhaiskasvatuksessa musiikillisen ilmaisun tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin sekä tuottaa heille musiikillisia kokemuksia. Lasten kanssa lorutellaan, lauletaan, soitetaan soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukana. Tällaisella toiminnalla vahvistetaan lasten valmiutta hahmottaa musiikkia, äänen kestoa, tasoa ja soitinväriä. Leikinomaisen toiminnan kautta lapsi oppii parhaiten havainnoimaan näitä asioita musiikista. Musiikin kautta lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä sekä kehoittamisesta. Lapsia tuetaan mielikuvituksen käyttämisessä, ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi tanssin kautta. Musiikkiesitysten ja yhdessä tekemisen kautta lapsia kannustetaan myös erilaisiin esiintymistilanteisiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 43.)

Musiikki on osa varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaista pedagogiikkaa. Se vaatii kasvattajalta kasvatustieteellistä ja psykologista tietämistä ollakseen mahdollisimman lapsilähtöistä ja hyvinvointia edistävää. Musiikin avulla voidaan kehittää lasten luovaa ajattelua sekä ongelmanratkaisukykyä. Musiikkikasvatus antaa mahdollisuuksia ilmaisuun sekä yksilö- että ryhmätasolla, ja se lisää vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja. Musiikin hyvinvointia lisääviä vaikutuksia opitaan jo lapsena, ja siksi se onkin tärkeä osa itsensä huolehtimisen taitoja. Erilaisten äänten hahmottaminen ja musiikin symboleihin tutustumien edistävät lasten monilukutaitoa ja monilukutaidollista osaamista. (Ruokonen 2011 a, 122.)

Lapsen musiikillisen ajattelun kehittyminen tapahtuu musiikillisten kokemusten pohjalta, ja kokemuksia taasen syntyy leikkien ja tekemisen kautta. Musiikilliset havaintoleikit ja itseilmaisu kehittävät lapsen luovuutta, ja samalla lapsi oppii myös musiikillisia sekä äänellisiä viestintätaitoja. (Ruokonen 2009, 23.)

Ruokosen (2011) mukaan lasten leikillä, liikkumisella ja muilla ilmaisun muodoilla on suuri merkitys lapsen musiikillisten kokemusten ja ilmaisun avartumisessa. Kokonaisvaltaisten musiikillisten kokemusten kautta lapset saavat kokea musiikin kauneutta, iloa, jännitystä, rytmiä, melodiaa ja harmoniaa sekä niiden vastakohtia. Näiden kautta lapset kokevat omakohtaisia aistimuksia, tuntemuksia ja ilmaisuja,

joiden myötä he oppivat hahmottamaan arvostamista, asennoitumista ja näkemyksiä eri asioista. Taidekasvatuksessa tärkeää on etenkin sen oppimisprosessien kautta samaistumisen ja empatian oppiminen. (Ruokonen 2011 a, 122–124.)

3.2 Musiikkikasvatuksen monet muodot

Musiikkikasvatus eri muodoissa on osa varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaista pedagogiikkaa ja liittyy vahvasti varhaiskasvatuksen tavoitteelliseen toimintaan omana osanaan. Varhaiskasvatuksessa musiikkikasvatustoiminnan lähtökohtana ovat lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä kasvuympäristöön liittyvät merkitykselliset asiat. Lasten kokonaisvaltaisella toiminnalla on keskeinen rooli musiikillisen ilmaisun rikastumisessa. (Ruokonen 2017, 122–124.)

3.2.1 Laulaminen

Varhaiskasvatuksessa musiikkikasvatus ilmenee yleisimmin laulamisen kautta. Lapsiryhmän kanssa laulamisen tarkoituksena on se, että jokainen saa nauttia musiikista ja jokainen saa laulamisen kautta uusia kokemuksia. Yhdessä laulaminen vaatii lapsilta laulu- ja kuuntelukyvyn lisäksi myös sosiaalisia valmiuksia, eli muiden huomioon ottamista ja keskittymistä. Laulamissa tulee ottaa huomioon se, että jokaiselle lapselle tulee antaa mahdollisuus tuottaa laulua ilman suorituspainetta tai epäonnistumisen ja naurunalaiseksi joutumisen pelkoa. (Krokbors 2017, 155–156.)

Laulujen valitsemisessa tulee huomioon niiden määrä. Harkitusti valittujen laulujen kautta voidaan oppia parhaiten, sillä jo opittua materiaalia voidaan muunnella esimerkiksi soittimien ja liikunnan avulla. Laulujen kertaaminen syventää lasten oppimista ja tuo onnistumisen sekä osaamisen iloa. Lapsi, joka kuulee paljon laulua ja on saanut laulumalleja elämässään, saa eväitä myös omien laulujen tuottamiseen. Tällainen lapsi innostuu luonnostaan eri melodioista ja rytmeistä, ja hänelle on luontevaa luoda omia lauluja tai muuntaa kuulemiaan lauluja itselleen sopiviksi. (Krokbors 2017, 156–173.)

3.2.2 Musiikin kuuntelu

Kuuntelukasvatuksen merkitys korostuu nykyään entistä enemmän musiikkikasvatuksessa ja musiikin opetuksessa. Lasten kuuntelutaidon kehittymistä tulee tukea, sillä kuunteleminen ja kuuntelemisen taito ovat oppimisen perusedellytys ja kaiken toiminnan lähtökohta. (Lindeberg-Piiroinen & Alho 2017, 179–180.)

Lindeberg-Piiroisen ja Alhon (2017) mukaan musiikilla ja sen kuuntelulla on tutkittu olevan positiivisia yhteyksiä lasten oppimiskyvyn kehittymiseen sekä hyvinvointiin. Rauhoittavan musiikin kuuntelun on havaittu lievittävän stressiä ja lisäävän vastustuskykyä lisäävien vasta-aineiden määrän erittymistä. Musiikin kuuntelemisella on todettu olevan vaikutuksia myös mielihyvähormonin eli dopamiinin vapautumisessa, jolla puolestaan on yhteyksiä motivaation syntymiseen. (Lindeberg-Piiroinen & Alho 2017, 180–181.)

Luovaan musiikin kuunteluun liitetään usein musiikkimaalaus. Musiikkimaalauksessa valitaan sellainen kappale, joka saa kuuntelijan mielikuvituksen liikkeelle ja sopii hänen tunnetilaansa. Musiikin tarkoituksena on herättää kuulijan mielikuvitus ja saada hänet ilmaisemaan musiikkia ja sen olomuotoja. Musiikkimaalauksessa musiikki soi taustalla, ja kuuntelija saa maalata sen mukaan, mitä hänellä tulee siitä mieleen. (Lindeberg-Piiroinen & Alho 2017, 209–210.)

3.2.3 Soittaminen

Varhaiskasvatuksessa lapsilähtöisyys on soittamisen perustana. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda lapsille mahdollisuuksia nähdä ja kokea taidetta ja kulttuuria monipuolisesti. Soittamisessa tärkeänä lähtökohtana ovat kokeilu, kuuntelu ja ääniin reagoiminen. Soittamista kokeillaan yhdessä, ja siitä etsitään rytmejä, melodioita ja sykettä. (Seppänen, Lindeberg-Piiroinen & Tarvonen 2017 a, 213–214.)

Soittamisessa olennaista on mallioppiminen. Aikuisen oma musiikillinen käyttäytyminen heijastuu lapseen, ja aikuisen rooli on olla esimerkkinä ryhmälle.

Itse soittamisen tulisi tuottaa soittajille iloa. Soittamisen tavoitteina ovat melodisen ja harmonisen ajattelun kehittyminen, musiikillisten muotojen hahmottaminen, rytmitajun ja rytmiikan kehittyminen, oman musiikillisuuden lisääminen, yhteissoiton harjaantuminen, hieno- ja karkeamotoristen valmiuksien kehittyminen, koordinaatiokyvyn kehittyminen sekä erilaisten soittimien ja niiden ominaisuuksien tiedostaminen. Musiikkikasvattajan tulee antaa lapsille toiminnan malli soittimien soittamisessa ja käsittelyssä. Soittotuokioissa on huomioitava kaikki soittajat, ja ilmapiirin tulee olla kannustava. (Seppänen ym. 2017 a, 223–226.)

3.2.4 Musiikkiliikunta

Musiikkiliikunnassa yhdistyvät liike, musiikki, kuuntelu ja laulaminen. Musiikkiliikunta antaa lapsille ja aikuisille mahdollisuuden musisoida liikkeen avulla, ja kehollisuus mahdollistaa syvemmän oppimiskokemuksen. Musiikkiliikunnassa keskiössä on lapsi, jonka kasvua ja oppimista pyritään tukemaan monipuolisen musiikkiliikunnan kautta kokonaisvaltaisesti. Inkeri Simola-Isakssonin kehittämän musiikkiliikunnan muotoihin kuuluvat kansantanssit, liikuntaleikit, laululeikit, luovat tanssit, improvisaatio sekä aktiivisen musiikinkuuntelun harjoittaminen. (Seppänen, Tarvonen & Lindeberg-Piiroinen 2017 b, 273.)

Musiikkiliikunnan tavoitteena on tukea lapsen kehon toimintaa ja kasvua aktiivisen liikkeen ja tekemisen kautta. Hieno- ja karkeamotoriset tehtävät harjoittavat lasten kehollisen hallinnan taitoja kokonaisvaltaisesti. Musiikkiliikunnalla pyritään vahvistamaan myös lasten reaktio- ja keskittymiskykyä. Musiikkiliikunnan tavoitteina on myös muistin harjoittaminen, minäkuvan ja terveen itsetunnon vahvistaminen, vuorovaikutustaitojen kehittäminen sekä luovan ongelmanratkaisun ja mielikuvituksen käyttäminen. Musiikkiliikunnassa keskitytään liikunnan kautta aktiiviseen musiikin kuunteluun, musiikillisten muotojen hahmottamiseen sekä tunnelman ja soitinvärien tunnistamiseen kehollisesti. (Seppänen ym. 2017 b, 275–276.)

Yleisimpänä musiikkiliikunnan muotona ovat laululeikit. Varhaiskasvattajan tehtävänä on ylläpitää lauluperinnettä, jossa yhdistyvät leikki ja laulu. Laululeikeissä keskeisintä on kehon hahmottaminen sekä leikin eteneminen. Laululeikit tukevat lasten motorikan kehittymistä monipuolisesti, ja aikuinen voi varioida laululeikkejä haastavammiksi tai helpommiksi esimerkiksi tempoa vaihtamalla. (Seppänen ym. 2017 b, 279–280.)

3.2.5 Laulupiirtäminen

Laulupiirtäminen on musiikillisen toiminnan muoto, jossa yhdistyvät laulu ja kuvallinen ilmaisu. Laulupiirtämistä voidaan tehdä piirtämällä paitsi paperille, myös esimerkiksi sormella kaverin selkään, lumihankeen ja hiekkaan. Laulupiirtäminen voi olla pieni piirros, jonka syntyä laulu tukee tai se voi olla menetelmällinen tuotos, joka koostuu useista osa-alueista. Laulupiirtämisen ydinasia on piirtämislaulut, jotka voivat olla entuudestaan tuttuja, hetkessä syntyneitä tai piirtämistarkoitukseen tehtyjä lauluja. Keskeistä laulupiirtämisessä on laulu, joka tukee syntyvän piirroksen prosessia tai innostaa tietynlaiseen kuvalliseen ilmaisuun. Laulupiirtämisessä sekä laulu että piirtäminen tukevat toisiaan, sillä laulun kanssa samanaikaisesti syntyvä kuva tukee sanojen muistamista ja laulun käsitteitä. (Lappalainen 2017, 331–332.)

Lappalaisen (2017) mukaan laulupiirtäminen on prosessi, jossa tekeminen eli ”matka” on tärkeämpi kuin tulos eli ”määränpää”. Toiminnan tavoitteena on ensisijaisesti laulun, laulupiirroksen ja moniaistisen toiminnallisuuden yhteensovittaminen, tuotoksille rakennetaan tarinaa ja siihen liitetään kuvaelementtejä. Laulupiirtämistä voi toteuttaa osana jotakin tiettyä oppisisältöä tai teemaa, ja sitä voidaan käyttää rauhoituskeinona esimerkiksi siirtymätilanteissa. Laulupiirtämisessä keskeisiä asioita ovat sekä aikuisen että lapsen välinen vuorovaikutus, mutta myös lasten keskinäinen yhteistyö. Keskeisenä laulupiirtämisen tavoitteena on myös luoda sellaista toimintaa, joka antaa jokaiselle matalan kynnyksen osallistua ja onnistua. (Lappalainen 2017, 332.)

Varhaiskasvatuksessa laulupiirtäminen toimii luovana ja toiminnallisena työtapana, jota voidaan toteuttaa osana monipuolista kasvatus- ja hoivatyötä eri-ikäisissä

lapsiryhmissä. Laulupiirtäminen tukee visuaalisia, auditiivisia, kinesteettisiä ja taktillisia oppijoita. (Lappalainen 2017, 334.)

3.3 Musiikin vaikutus lapsen kehitykseen ja kasvuun

Ihmisen musiikillinen oppiminen alkaa jo varhaislapsuudessa. Musiikin ollessa luonnollinen osa päivää se aktivoi lasta omaan musiikilliseen ilmaisuun. Ruokosen (2011) mukaan varhaisten musiikillisten oppimiskokemusten tulisi syntyä sellaisissa tilanteissa, joissa lapsi tuntee olonsa hyväksytyksi ja rakastetuksi ilman, että tilanteeseen liittyy suorituspaineita. Leikinomaiset kokemukset musiikkikasvatuksesta ja siihen liittyvä ilmaisu tuottavat parhaimmillaan lapselle sellaista mielihyvää, joka johtaa flow-kokemukseen. (Ruokonen 2011 a, 124.)

Sensomotorinen vaihe luo perusta musiikilliselle kehitykselle. Lapsen sensomotorisessa vaiheessa lapsen fyysiset taidot kehittyvät. Aluksi fyysiset liikkeet ovat tahattomasti yhteydessä erilaisiin äänileikkeihin ja musiikkiin, mutta vähitellen ne muuttuvat rytmeiksi ja tarkoituksellisiksi liikkeiksi. Kaksitahoiseksi koordinaation osavaiheeksi kutsutussa sensomotorisessa vaiheessa (8–12kk) lapsi liikkuu musiikin mukana, jokeltelee ja laajentaa ääntelymallien pohjalta omaa ääntelyään. Lapsi tutkii omaa ääntelyään esimerkiksi muunnellessaan ääntään rytmien ja tempojen mukaan. Monimutkaisen koordinaation osavaiheessa (12–18kk) lapsen laulukuvioista on havaittavissa eri säveltasoja ja kestoja. Tässä kehitysvaiheessa lapsi tuottaa ensimmäisiä tunnistettavia laulukuvioita. (Ruokonen 2011 a, 125; Paananen 2009, 144–145.)

Relationaalisessa kehitysvaiheessa (1,5–5v) lapsi alkaa toistaa kuulemaansa ja oppii muuntelemaan esimerkiksi lauluja. Kolmevuotias osaa usein laulaa sanarytmien pohjalta, nelivuotias oppii jo laulujen melodisia osia. Viiden vuoden iässä lapsi osaa jo säveltarkkuutta. Relationaalisessa vaiheessa lapsi keksii omia, spontaaneja lauluja, jotka sisältävät usein osia eri lauluista. Tässä iässä laulu liitetään monesti leikkiin. 5–6 vuoden iässä tulee esiin lapsen taito tuottaa kulttuuripohjaista taidetta, ja musiikilliset taidot ovat useimmin kehittyneet tässä vaiheessa siten, että lapset hallitsevat heille tutut laulut hyvin. (Ruokonen 2011 a, 124–125; Paananen 2009, 145–146.)

Musiikki ja laulaminen ovat aivotutkimusten mukaan parasta puheenopetusta lapselle, sillä niiden kautta lapsi saa tarvittavaa toistoa. Toiston kautta lapsi oppii parhaiten. Pienten lasten laulut ja musiikki sisältävät puheen kehityksen ja hahmottamisen osalta olennaisia piirteitä, kuten sen, että jokaiseen tavuun liittyy tietty sävel, jonka jälkeen tulee jälleen uusi sävel. Laulu auttaa ymmärtämään puheen struktuuria ja sitä, että se on jaettu osiin. Laulun myötä lapsi oppii myös äänenkorkeuden vaihtelua ja sen, että kielessämme äänenkorkeus laskee kohti lauseen loppua. Musiikin rytmit opettavat lapselle luonnollisella tavalla tavutuksen taidon. (Ruokonen 2011 a, 125.) Musiikin ja kielen rakenne on hyvin samankaltainen, ja ne koostuvat samanlaisista elementeistä, joita ovat esimerkiksi äänen kesto, rytmi, äänentaajuudet, äänen taso, melodia ja lauserakenne. Musiikki ja kieli ovat molemmat vuorovaikutuksellista toimintaa, jotka perustuvat kykyyn vastaanottaa ja käsitellä viestejä. (Ruokonen 2011 b, 67–68.)

Yhdysvaltalaisessa Austin Children's Academyssä on tutkittu musiikkikasvatusta ja musiikkia osana montessoripedagogiikkaa sekä lapsen kasvua ja kehitystä. Akatemian mukaan musiikki kehittää lapsen hienomotorisia taitoja sekä koordinaatiokykyä. Soittimien käyttäminen kehittää lapsen käsi-silmä- sekä käsi-korvakoordinaatiota. Musiikki kehittää lapsen kielen kehitystä, sillä musiikin opetteleminen tapahtuu samoissa aivojen osissa kuin puheen opetteleminen. Laulaminen, uusien melodioiden opetteleminen ja soitinten soittaminen vahvistavat erilaisten äänten käsittelyä ja kuullunymmärtämistä. Musiikilla on myös positiivisia vaikutuksia lapsen muistin kehitykseen. Esimerkiksi soitinten harjoittelemisessa lapsi oppii käsi-silmäkoordinaatiokykyä, jolloin keskittymiskyky ja muisti kehittyvät. Musiikkikasvatuksella on tutkittu olevan vaikutuksia myös lapsen matemaattisten taitojen kehitykseen. Musiikin kuuntelun aikana aivoissa aktivoituvat samat aivojen osat, joissa matemaattinen osaaminen kehittyy. Nuottien lukeminen ja musiikin rytmittely kehittävät myös juuri näitä osia aivoista. Musiikilla on tutkittu olevan vaikutuksia myös ryhmätyöskentelytaitojen kehittymisessä. Kun musiikkia harrastetaan yhdessä, myönteiset kokemukset ryhmätyöskentelystä tulevat esiin. Musiikkikasvatus vahvistaa myös lapsen itsevarmuutta ja itsetuntoa, etenkin kun lapset saavat toteuttaa itseään musiikin kautta esiintymällä. (Austin Children's Academy 2017.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyön tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien ja lastenhoitajien näkemyksiä siitä, miten musiikki näkyy heidän ryhmänsä arjessa. Tutkimuksen tavoitteena oli saada mahdollisimman laaja kuva siitä, miten musiikkia käytetään vaasalaisten päiväkotien arjessa, kuinka paljon musiikkia käytetään sekä miten musiikki ja musiikkikasvatus vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. Opinnäytetyön avulla kartoitettiin myös sitä, mitkä asiat ja tekijät edesauttavat tai rajaavat musiikin käyttämistä päiväkodin arjen toiminnassa.

4.1 Tutkimuksen aineiston keruu ja kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Vaasan kaupungin päiväkodit, ja kysely suunnattiin varhaiskasvatuksen opettajille ja lastenhoitajille. Tutkimuslupaa anottiin Vaasan kaupungin varhaiskasvatusjohtajalta.

Kysely lähetettiin sähköisesti päiväkotien johtajille helmikuussa 2019, ja he lähettivät kyselyn päiväkotiansa varhaiskasvatuksen opettajille ja lastenhoitajille. Kyselyn alussa oli ohjeistus kyselyn täyttämistä ja siitä, mihin vastauksia käytetään. Vastausaikaa oli 7. maaliskuuta 2019 asti. Vastauksia saatiin yhteensä 32 kappaletta Vaasan eri päiväkodeista. Kyselyssä ei kysytty vastaajien henkilöllisyyttä eikä sitä, missä päiväkodissa he työskentelevät.

Tutkimus oli kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus, jonka kautta pyrittiin selvittämään, miten musiikki ja musiikkikasvatus näkyvät vaasalaisissa päiväkodeissa sekä miten ne vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. Kyselyssä selvitettiin musiikin määrää päiväkotien arjessa sekä sitä, miten musiikkia käytetään. Kysely sisälsi myös kolme avointa kysymystä, jotka analysoitiin aineistolähtöisesti sisällönanalyysiä käyttäen.

4.2 Aineiston analysointi

Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeen avulla. Strukturoidut kysymykset analysoitiin käyttämällä Microsoft Excel -taulukko-ohjelmaa. Tutkimustulokset on

esitetty graafisesti, pylväs- ja ympyrädiagrammeina. Avoimet kysymykset analysoitiin käyttäen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen tutkimusaineiston keräämiseen voidaan valita kyselylomake, kuten tässä tutkimuksessa. Kysely on yleensä vakioitu siten, että kaikilta kyselyyn vastanneilta kysytään samat kysymykset täysin samalla tavalla ja samassa järjestyksessä (Vilka 2005, 73).

Kyselyn ensimmäiset viisi kysymystä analysoitiin kvantitatiivisesti, ja tutkimustulokset esitetään pylväs- sekä ympyräkaavioiden avulla. Näin havainnollistetaan lukijalle vastausten jakautuminen. Vilkan (2005) mukaan taulukot, kuviot ja kaaviot ovat yleisimpiä tapoja havainnollistaa tutkimuksen aineistoa. Taulukoita, kaavioita ja kuvioita käytetään etenkin silloin, kun halutaan antaa visuaalinen kuva asiasta sekä mahdollistaa lukijalle selkeä kuva tutkimuksesta. (Vilka 2005, 169.)

Aineistolähtöinen analyysi on osa kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Aineistolähtöistä analyysiä käytettiin kyselyn avoimien kysymysten analysoinnissa. Tuomen ja Sarajärven (2013) mukaan aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan teoreettinen kuva tutkimusaineistosta. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimustarkoituksen sekä tehtävänasettelun mukaisesti siten, että analyysiyksiköt eivät ole etukäteen sovittuja tai harkittuja. Analyysin oletetaan olevan aineistolähtöistä, joten aikaisemmilla tiedoilla, havainnoilla tai teorioilla ei pitäisi olla mitään tekemistä analyysin toteuttamisen tai lopputuloksen kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 95.) Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen, ja tutkimuksessa on otettava huomioon todellisuuden moninaisuus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan ja tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Avointen kysymysten tuloksia esitetään teemataulukoiden sekä suorien osittaisten ja kokonaisten lainauksien avulla.

4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksessa pyrittiin siihen, että syntyy mahdollisimman vähän virheitä, vaikka tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tutkimuksen luotettavuus tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta, eli sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliaabelius voidaan todeta esimerkiksi siten, että jos kaksi vastaajaa päätyy samanlaiseen tulokseen, voidaan tulosta pitää luotettavana. Toinen esimerkki reliaabeliudesta on se, että samaa henkilöä tutkitaan eri tutkimuskerroilla ja saadaan sama tulos. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231.)

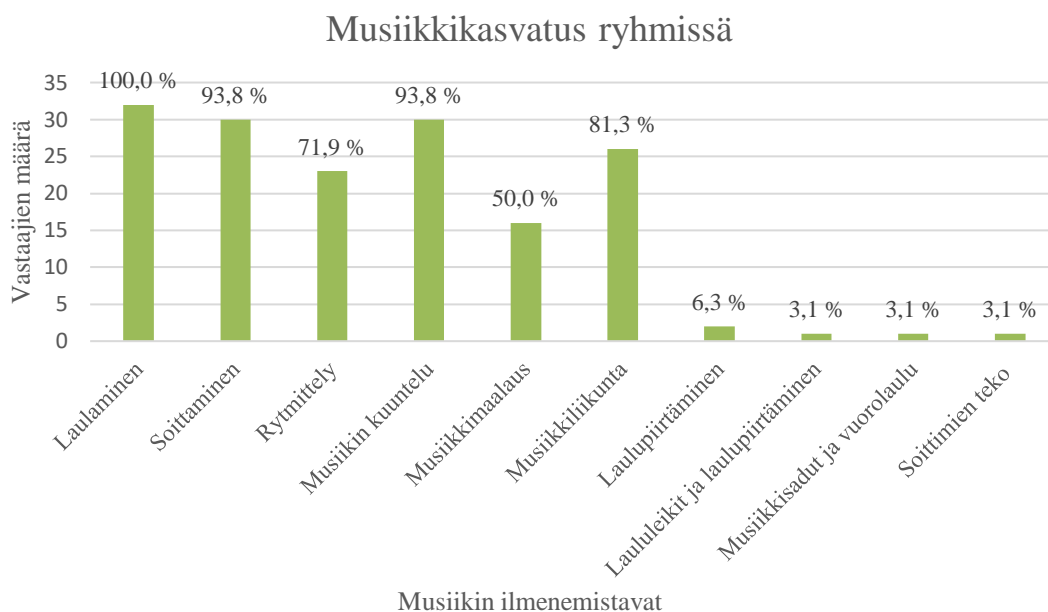
Tutkimuksen validius eli pätevyys tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä on tarkoitus mitata. Mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa todellisuutta eivätkä sitä, mitä tutkija kuvittelee tutkivansa. Esimerkiksi kyselylomakkeisiin vastanneet ovat saattaneet vastata kysymykseen, jonka on käsittänyt eri tavalla kuin miten kysyjä on sen tarkoittanut. Tutkimuksen validiutta tulee tarkastella jo tutkimusta suunniteltaessa, mikä tarkoittaa käsitteiden, perusjoukon ja muuttujien määrittelyä sekä kysymysten kattavuutta suhteessa koko tutkimusongelmaan. Tutkimus on pätevä silloin, kun teoreettiset ja operationaaliset määritelmät ovat yhtenäisiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–232; Vilkkä 2005, 161.)

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käydään läpi jokainen kyselylomakkeen kysymys yksi kerrallaan. Tutkimustulokset esitellään sanallisesti sekä kuvioita apuna käyttäen. Tutkimukseen vastasi 32 varhaiskasvatuksen ammattilaista.

5.1 Musiikkikasvatus ryhmässä

Ensimmäiseksi varhaiskasvatuksen ammattilaisilta kysyttiin, miten musiikkikasvatus näkyy vastaajan ryhmässä. Kysymysvaihtoehtoina olivat laulaminen, soittaminen, rytmittely, musiikin kuuntelu, musiikkimaalaus sekä musiikkiliikunta. Lisäksi vastaajat saivat antaa lisäesimerkkejä musiikkikasvatuksen käyttämisestä ryhmässään. Kuviossa 1 esitetään, miten musiikki näkyy ryhmässä. Pylväät kuvaavat vastausten määrää prosentteina kunkin vastausvaihtoehdon kohdalla, ja pystysarake kuvaa vastaajien määrää.

Kuvio 1. Musiikkikasvatus ryhmissä prosentteina (vastaajat).

Kuten teoriaosuudessa mainittiin, varhaisiän musiikkikasvatus ilmenee erityisesti laulamisen, soittamisen, musiikin kuuntelun ja musiikkiliikunnan kautta (ks. luku 3.1). Myös ensimmäisen kysymyksen vastaukset tukevat tätä. Vastaajien mukaan

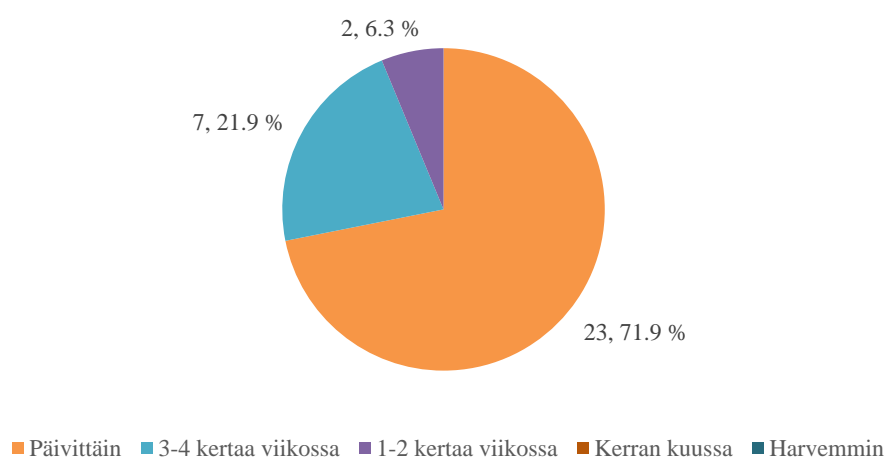
laulaminen, soittaminen sekä musiikin kuuntelu ovat suosituimpia musiikkikasvatuksen muotoja. Erityisesti laulaminen koettiin vastaajien mukaan helpoksi tavaksi tuoda musiikkia arkeen, sillä siihen ei tarvita erillisiä välineitä (ks. luku 5.5.1).

Vastauksista voidaan huomata myös se, miten eri musiikkikasvatuksen muotoja päiväkodeissa käytetään. Laulamisen, soittamisen ja musiikin kuuntelun lisäksi vastaajat antoivat omia esimerkkejä musiikkikasvatuksen ilmenemisestä ryhmissään. Laulupiirtäminen, laululeikit, musiikkisadut, vuorolaulu ja soittimien teko olivat vastaajien omia esimerkkejä siitä, millä tavoin musiikkia voidaan myös käyttää.

5.2 Musiikin käyttö ryhmän arjessa

Toisena kysymyksenä kysyttiin, paljonko ryhmässä käytetään musiikkia. Vastauksia kysymykseen saatiin 32. Kuviossa 2 kuvataan musiikin käyttöä ryhmän arjessa ympyräkaavion muodossa, jossa näkyy vastausvaihtoehdot, vastaajien määrä sekä prosentit.

Musiikin käyttö ryhmän arjessa

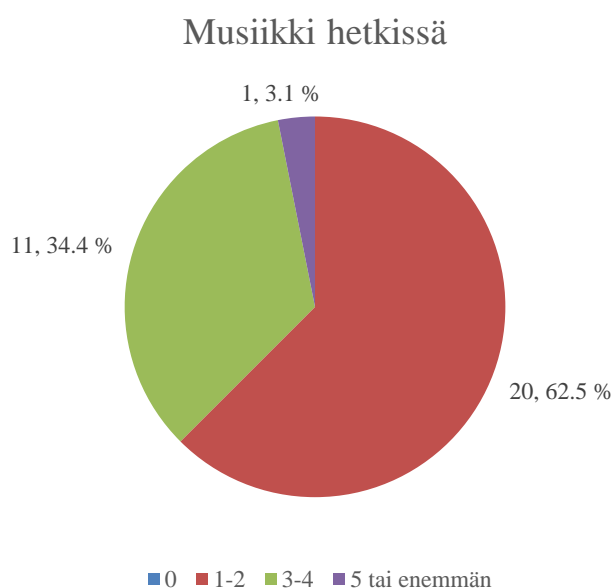
Kuvio 2. Musiikin käyttö ryhmän arjessa (vastaajat).

Vastauksista voidaan päätellä, että musiikki on olennainen osa päiväkodin päiväkotiryhmien päivittäisiä rutiineja. 71,9 % vastaajista käyttää musiikkia

ryhmän arjessa päivittäin, mikä puolestaan mahdollistaa lapsille monipuolisia musiikillisia kokemuksia. Musiikkihetket ja niiden tuomat musiikilliset kokemukset avaavat lapsille mahdollisuuksia oppia ja kehittyä musiikin kautta (ks. luvut 3.1 & 3.2).

5.3 Musiikin sisällyttäminen arjen tuokioihin

Kolmannessa kysymyksessä tiedusteltiin sitä, moneenko hetkeen musiikki liittyy päivän aikana. Hetkillä tarkoitetaan esimerkiksi odotustilanteita, kuten pukemisessa ja ruokailun yhteydessä olevia hetkiä, sekä aamu- ja päiväpiirejä. Vastauksia saatiin 32. Kuviossa 3 näkyy vastausvaihtoehdot, vastaajien määrät sekä prosentit.

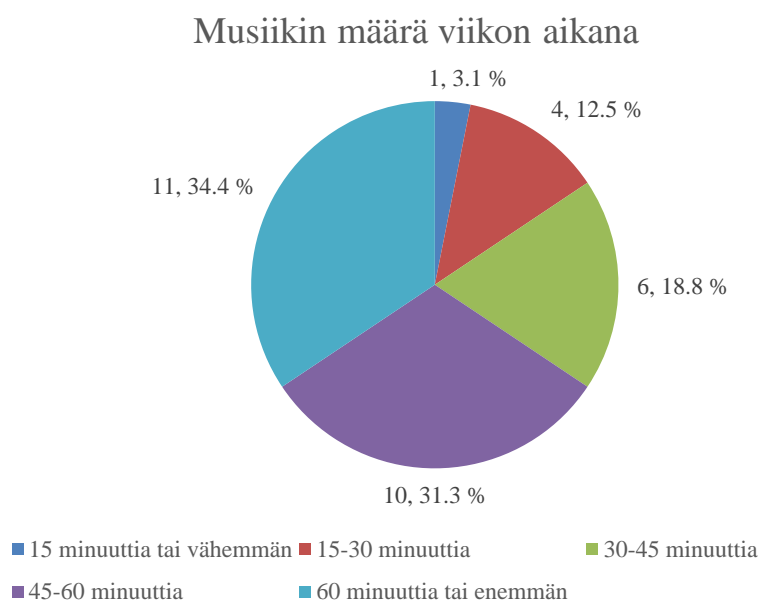
Kuvio 3. Musiikki hetkissä (vastaajat).

Vastauksien mukaan musiikkia sisällytetään yleisimmin yhteen tai kahteen hetkeen päivässä. 34,4% vastaajista vastasi käyttävänsä musiikkia kolmessa tai neljässä hetkessä. Voidaan siis todeta, että musiikkia käytetään päivän aikana suhteellisen paljon. Musiikkia käytetään yleisimmin piireissä, sekä rauhoittavana tekijänä etenkin isoissa ryhmissä (ks. luku 5.5.1).

Musiikkihetkien ja musiikin sisällyttäminen pedagogiikkaan ja arkeen vaatii aikuisilta intoa ja halua toteuttaa musiikkia ryhmän toiminnassa. Teoriaosuudessa mainittiin, että musiikki on ihmiselle ominainen tapa ilmaista itseään ja lapselle musiikki on olennainen osa päivää (ks. luku 3.0).

5.4 Musiikin määrä viikon aikana

Neljäntenä kysymyksenä kysyttiin musiikin määrää viikon aikana. Kuviossa 4 ilmaistaan vastausten määrä ympyrädiagrammina, jossa näkyvät vastausten määrä kuhunkin vastausvaihtoehtoon sekä prosenttimäärät.

Kuvio 4. Musiikin määrä viikon aikana (vastaajat).

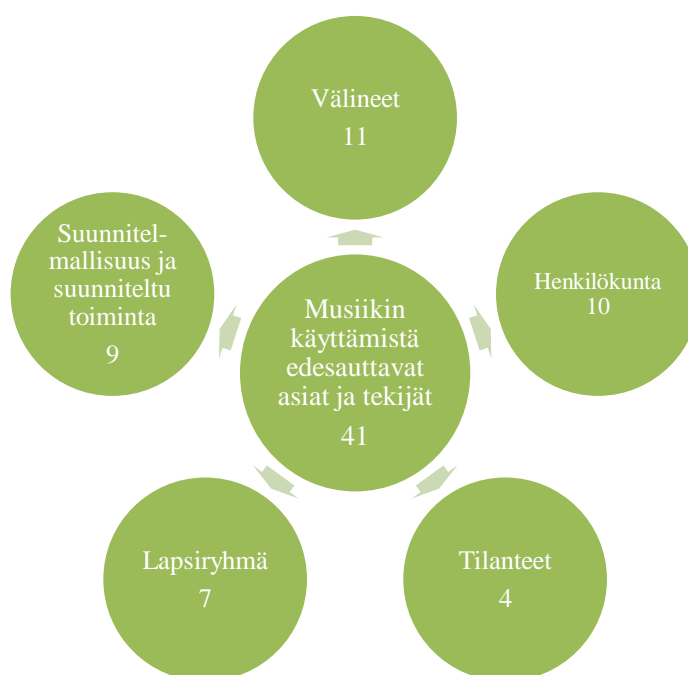
Vastaajien mukaan musiikin määrään vaikuttavat etenkin henkilökunnan oma kiinnostus, ajankäyttö ja materiaalit. Vastaajat kokivat myös ryhmäkoon vaikuttavan musiikin määrään sekä viikon että päivän aikana (ks. luvut 5.5.2 & 5.3).

5.5 Avoimet kysymykset

Avoimia kysymyksiä kyselylomakkeessa oli kolme. Avointen kysymysten kautta kerättiin tietoa siitä, mitkä tekijät edesauttavat tai rajaavat musiikin käyttöä arjen toiminnassa. Avointen kysymysten avulla saatiin myös kartoitettua sitä, miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset näkevät musiikin ja musiikkikasvatuksen vaikutuksen lapsen kasvuun ja kehitykseen. Avoimiin kysymyksiin saatiin 29–30 vastausta. Tutkimustulokset esitettiin sanallisesti, ja kysymyksiä on havainnollistettu taulukoiden avulla.

5.5.1 Mitkä asiat tai tekijät edesauttavat musiikin sisällyttämistä arjen toimintaan?

Vastaajilta kysyttiin, mitkä asiat tai tekijät edesauttavat musiikin sisällyttämistä arjen toiminnassa. Kuviossa 5 näkyy vastauksien jakautuminen teemoittain. Ilmaisuja tuli yhteensä 41. Vastauksia kysymykseen saatiin 30.

Kuvio 5. Musiikin käyttämistä edesauttavat asiat ja tekijät (ilmaisuja).

Välineet. Välineillä tarkoitetaan esimerkiksi CD-soittimia ja -levyjä, soittimia, kaiuttimia, nuotteja, kirjoja ja äänitteitä. Vastaajien mukaan erilaiset musiikin

kuunteluvälineet ja laulukirjat ovat helppo tapa lisätä musiikkia arkeen. Välineiden ja laitteiden käytön koettiin helpottavan musiikin käyttöä.

”Hyvät välineet, eli cd-soitin, soittimet ym.”

”...välineet, esim. rytmisoittimet ja kuunteluvälineet, että niitä on riittävästi ja eri tiloissa.”

”...helppokäyttöisyys ja se, että soittimet/laitteet olisivat helposti käytettävissä sekä saatavilla ja että niitä olisi riittävästi.”

Henkilökunta. Vastauksissa painottuivat myös henkilökunnan osaaminen ja motivaatio. Oma osaaminen ja innostava ilmapiiri koettiin edesauttaviksi ja motivoiviksi tekijöiksi musiikin käytössä arjen toiminnassa. Vastaajien mukaan musiikin sisällyttämistä arjen toimintaan auttaa helpottaa myös se, kun itsellä on avoin mieli ottaa musiikki mukaan toimintaan. Osalle vastaajista esimerkiksi laulaminen on tietoinen valinta.

” Ryhmässä laulavat kasvattajat”

”Taitava ja osaava henkilökunta, jotka osaavat itse laulaa ja soittaa.”

”Oma kiinnostus musiikkiin ja innostava ilmapiiri.”

Tilanteet. Tilanteisiin lasketaan esimerkiksi erilaiset siirtymätilanteet sekä vessa- ja pukemistilanteet. Vastaajien mukaan musiikkia voi käyttää missä tilanteessa tahansa, ja se koetaan lapsia rauhoittavana tekijänä. Musiikki auttaa lapsia keskittymään. Vastaajat kokivat etenkin laulun helpoksi keinoksi sisällyttää musiikkia arkeen.

“Siirtymätilanteet, pukeutuminen laulun ohjeiden mukaan.”

“...arjen tilanteissa myös musiikki rauhoittaa viljejä hetkiä”

Suunnitelmallisuus ja suunniteltu toiminta. Suunnitelmallisuuteen ja suunniteltuun toimintaan lasketaan kaikki toiminta, esimerkiksi retket, jumppatuokiot, askartelut, piirit ja ulkoilu. Vastaajien mukaan suunnitelmallisuus tekee musiikin käytöstä

säännöllistä. Toiminnan suunnittelu koettiin helpoksi valmiiden materiaalien kuten kirjojen ja CD-levyjen avulla.

“Sille on varattu päiväohjelmassa tietty aika ja siitä pidetään kiinni.”

“...mielestäni on myös tärkeää sisällyttää päiväohjelmaan musiikille oma paikka, jolloin sitä tulee säännöllisesti päivittäin.”

“Viikko-ohjelmaan on suunniteltu yksi päivä ohjatulle musiikituokiolle, mutta meillä musiikkia on päivittäin.”

Lapsiryhmä. Vastaajat kokivat lapsiryhmän vaikuttavan musiikin sisällyttämiseen ja käyttämiseen. Lasten osallistaminen, mielenkiinto ja toiveet musiikin suhteen lisäävät sen määrää, sillä vastausten perusteella lapset nauttivat musiikista. Lasten mielenkiinto motivoi myös aikuisia, sillä osa vastaajista koki lasten innostuksen lisäävän myös aikuisten motivaatiota.

“Meillä ryhmässä lapset nauttivat musiikista ja silloin itse tulee tarjottua lapsille musiikkia mahdollisimman paljon...”

“Ryhmän lapset tykkäävät kovasti lauluista ja laululeikeistä.”

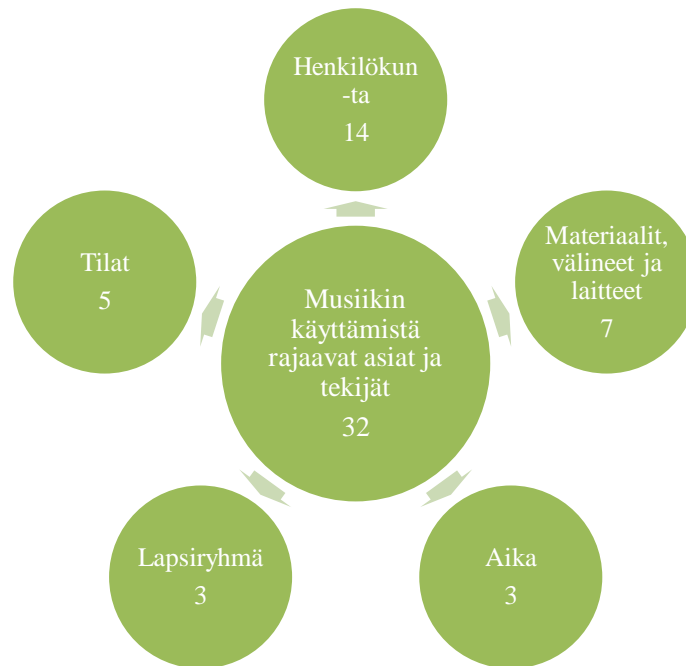
“Lapset pyytävät itse myös musiikkia CD-ltä, kun soitin on näkyvillä.”

“Aikuinen nappaa aina lasten oma-aloitteisesta laulusta musiikkia toimintaan mukaan.”

Saadut vastaukset antavat laajan kuvan siitä, mitkä asiat ja tekijät vaikuttavat positiivisesti musiikin määrään arjessa. Vastauksissa kerrottiin monipuolisesti niistä tekijöistä, joiden huomataan edesauttavan musiikin sisällyttämistä arjen toimintaan, sekä siitä, mitkä tekijät siihen vaikuttavat eniten. Henkilökunnan oma asennoituminen on tärkeä osa musiikkia, sillä sen kautta voidaan vaikuttaa myös lasten suhtautumiseen ja motivaatioon.

5.5.2 Mitkä asiat tai tekijät rajaavat musiikin käyttämistä arjen toiminnassa?

Toisessa avoimessa kysymyksessä kysyttiin, mitkä asiat tai tekijät rajaavat musiikin käyttämistä arjen toiminnassa. Kuviossa 6 näkyy vastausten jakautuminen teemoittain. Kysymykseen saatiin 29 vastausta ja 32 ilmaisua.

Kuvio 6. Musiikin käyttämistä rajaavat asiat ja tekijät (ilmaisut).

Henkilökunta. Vastauksissa yleisimpänä musiikkia rajaavana tekijänä nähtiin henkilökunnan suhtautuminen musiikkiin. Henkilökunnan oma epävarmuus, osaamisen puuttuminen sekä liian vähäinen henkilökunta koettiin asioiksi, jotka rajoittavat musiikin käyttöä eniten.

“Henkilökunnan oma epävarmuus.”

“Kaikki eivät mielestään laula hyvin.”

“...itseluottamus (esim. joku voi kokea, ettei osaa laulaa).”

“En itse ole musikaalinen, se rajoittaa omalta kohdalta.”

“Suurimpana ja merkittävimpänä mielestäni osaamisen puuttuminen.”

Materiaalit, välineet ja laitteet. Vastauksista kävi ilmi, että musiikin käyttöä rajoittavat myös materiaalien, välineiden ja laitteiden puutteellisuus. Esimerkiksi nuotteja ei ole tarpeeksi, CD-levyjä on vain muutamia ryhmien välillä jaettavaksi ja musiikin toistoon käytettäviä langattomia kaiuttimia päiväkodin käytettäväksi liian vähän. Myös päiväkodin verkkoyhteydet koetaan ongelmaksi musiikin kuuntelussa, sillä nettiä joudutaan jakamaan työpuhelimista, kun päiväkodissa ei ole käytössä langatonta internet-yhteyttä.

“...laitteet eivät toimi tai esim. pistorasioita ei ole joka paikassa, materiaalia ei ole riittävästi esim pkssa vain yksi hyvä musiikkiliikunta CD.”

“Huonot laitteet.”

“Netistä ja laitteilta löytyisi nykyisin paljon sovelluksia ja apuvälineitä musiikin monipuolisempaan hyödyntämiseen – tällä hetkellä käyttö on varsin työlästä, koska päiväkodin laitekanta ja nettiyhteydet eivät vastaa nykypäivän tarpeita. – Koko talon käytössä on vain yksi langaton kaiutin, jonka käyttöä vuorotellaan ryhmissä.”

“...soittimien puute.”

Lapsiryhmä. Vastaajat kokivat lapsiryhmien suuruuden sekä erityistarpeet musiikkia rajoittaviksi tekijöiksi. Myös lasten mielenkiinnon puute tuli esiin vastauksista. Lapsiryhmään liitettiin osaksi myös melu, jonka koettiin haittaavan musiikin käyttöä.

”...lapsiryhmän erityistarpeet”

”Lapset, jotka eivät pidä siitä.”

”Liian isot ryhmät...”

”Yleinen meteli, silloin ei taustamusiikkia/soittimia halua ottaa lisäksi”

Tilat. Vastaajien mukaan tilan puute estää esimerkiksi soittimien käyttöä. Lisäksi rauhallista tilaa musiikillisille hetkille ei aina löydy.

“Soitinten käyttöön tarvitaan rauhallinen hetki ja sopiva tila.”

“Tilat.”

Aika. Vastaajat kokivat myös ajankäytön rajaavan musiikin käyttämistä arjen toiminnassa. Vastausten mukaan musiikillisille tuokioille ei ole aikaa, joskus yksinkertaisesti kiire estää musiikkihetkien pitämisen. Ajankäytöllä ja lapsiryhmän koolla on myös yhteys, sillä isot ryhmät tuovat omat haasteensa musiikin käyttöön.

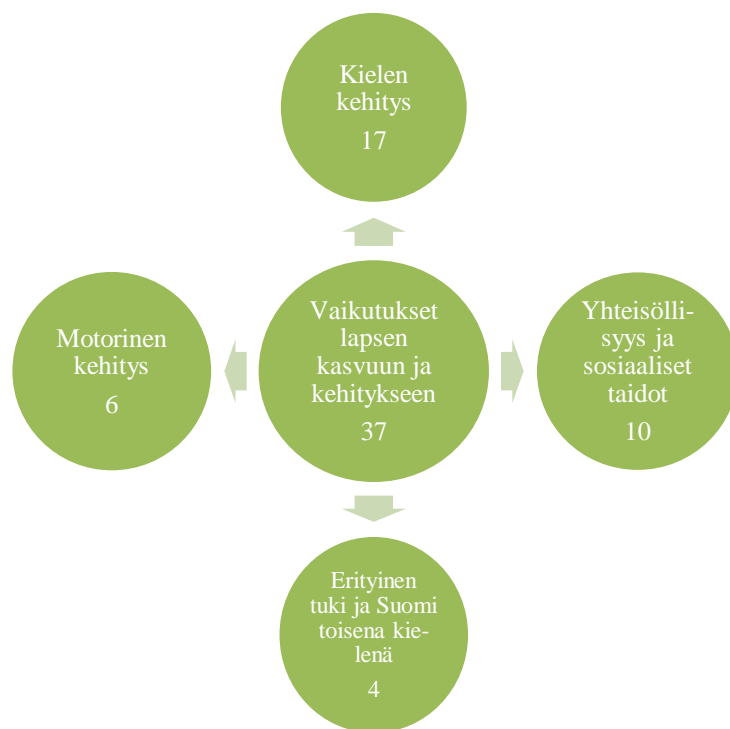
“Kiire joskus (vaikkakaan päiväkodissa ei saisi olla kiire minnekään).”

“Omalla kohdallani liian vähän aikaa suunnitella – vaikka vastaan omalta osaltani laulupiireistä.”

5.5.3 Miten musiikki näkyy lapsen kasvussa ja kehityksessä?

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkökulmia

Kolmannessa kysymyksessä kohderyhmältä kysyttiin, miten musiikki näkyy heidän mielestään lapsen kasvussa ja kehityksessä. Vastauksia saatiin 29 ja ilmaisuja 37. Kuviossa 7 näkyy vastaukset teemoittain.

Kuvio 7. Musiikki lapsen kasvussa ja kehityksessä (ilmaisut).

Kielen kehitys. Suurimmassa osassa vastauksista todettiin, että musiikki vaikuttaa paljon lasten puheen kehitykseen. Lapset oppivat laulujen kautta sanoja, sekä kielen ja puheen rytmi kehittyy musiikin kautta. Vastaajien mukaan musiikki havainnollistaa sekä rikastaa kieltä. Varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden näkemykset saavat vahvistusta teoriaosuudesta (ks. luku 3.3).

“Alle 3-vuotiaiden ryhmässä näkyy erittäin hyvin kielenkehityksessä – vaikka lapset eivät muuten puhuisi esim. suomea, laulut he oppivat vuoden aikana.”

“Esim. kielellisessä kehityksessä näkyy sanavaraston laajentumisessa, kielen rytmin oppimisessa.”

“Tukee kielellistä kehitystä.”

“...sanavarasto mm. kehittyy...”

Yhteisöllisyys ja sosiaaliset taidot. Vastaajien mukaan musiikki toimii hyvin yhteisöllisyyttä lisäävänä ja sosiaalisia taitoja kehittävänä tekijänä. Osa vastaajista koki musiikin olevan hyvä keino lisätä yhteenkuuluvuutta ja me-henkeä.

“Musiikki edistää myös yhteenkuuluvuutta koko talon lasten välillä. – koko talon lauluhetki, jolloin isommat lapset voivat ottaa huomioon pienempiä, siis sosiaalisuus ja empatia kehittyy.”

“...oppivat paljon myös yhteistoimintaa ryhmässä musiikin avulla.”

“...musiikista saa iloa ja onnistumisen sekä yhteisöllisyyden kokemuksia.”

Motorinen kehitys. Vastaajat kokivat musiikilla olevan vaikutuksia lasten motoriseen kehitykseen. Motorisella kehityksellä tarkoitetaan hermoston, luuston ja lihaksiston yhteistoimintaa, eli motoriset taidot luovat perustan liikkumiselle (Innostu liikkumaan 2019). Vastaajien mukaan musiikki kehittää lasten liikuntataitoja ja kehontuntemusta sekä hienomotorisia taitoja, kuten kynäotetta.

“...mielestäni musiikki kehittää kokonaisvaltaisesti myös liikuntataitoja.”

“Laululeikeissä opitaan esim. monia asioita, -- motoriikkaa.”

“Musiikin avulla voidaan oppia monipuolisesti monenlaisia taitoja – oikeastaan kaikkea voidaan harjoitella musiikin avulla.”

“Lapsi kokee kaiken kehollisesti – musiikin eri muodot ja sävyt värittävät hyvin tunteita ja niiden käsittelyä.”

Erityinen tuki ja suomi toisena kielenä. Yksi useammassa vastauksessa esiin noussut ilmaisu oli erityinen tuki ja suomi toisena kielenä (S2). Vastaajat kokivat musiikin auttavan kielenoppijoita oppimaan sanoja, ja musiikin kautta heille luodaan helppo tapa olla mukana toiminnassa. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa musiikki koetaan rauhoittavaksi tekijäksi.

“Kielenoppijalapset oppivat suomen sanoja ja kieltä.”

“Kieltä opetteleville laulut ja niiden toisto on hyvä keino oppia kieltä.”

“Erityisesti maahanmuuttajataustaiset lapset hyötyvät erilaisista lauluista. Laulujen avulla oppii uusia sanoja.”

“Ryhmässämme on erityistä tukea tarvitsevia lapsia sekä lapsia, joilla on kielellisiä haasteita. Musiikki tukee arjen toimintoja ja havainnollistaa sekä rikastaa kieltä. Musiikki toimii osalla lapsista myös rauhoittumisen apukeinona.”

Näiden lisäksi vastaajat kokivat musiikilla olevan vaikutuksia lasten keskittymiseen ja kulttuuriseen oppimiseen. Henkilökunta koki, että musiikki auttaa lapsia välittämään omaa kulttuuriaan ja perinteitään muille. Musiikin rauhoittavien tekijöiden koettiin auttavan lapsia keskittymään, mikä puolestaan vaikuttaa koko ryhmän yhteishenkeen. Vastaajat kokivat musiikin vaikuttavan myös lasten luovuuden ja mielikuvituksen kehitykseen.

”Musiikin ilo ja mm. tanssi ja rytmit ym. on niin ominaista lapselle, että se tukee kaikin puolin lapsen kehitystä ja itsetuntoa.”

”Lapsi pystyy eläytymään ja vapautumaan musiikin kautta – lapsi saa luovasti ilmaista itseään.”

”Luovuus kehittyy sekä mielikuvitus...”

“Voisi melkein kysyä mitä musiikkikasvatus ei kehittäisi...”

Vastauksista voidaan sanoa, että varhaiskasvatuksen henkilökunta näkee musiikilla ja musiikkikasvatuksella olevan kokonaisvaltaisia vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen. Henkilökunnan näkökulmasta musiikilla voidaan tukea lapsen kasvua ja kehitystä yksilönä, mutta myös koko lapsiryhmän yhteisöllisyyttä ja toimintaa. Musiikkikasvatuksen vaikutukset etenkin lasten kielen kehitykseen ja sanavaraston laajenemiseen nähtiin merkittävinä.

Musiikin ja musiikkikasvatuksen kokonaisvaltaiset vaikutukset lapsen kasvuun ja kehitykseen voidaan huomata motoristen, kielellisten ja sosiaalisten taitojen kehityksestä. Musiikin avulla voidaan tukea erityislapsia, kielenoppijoita ja koko

ryhmää. Musiikkikasvatuksen kautta lapsille luodaan pohja itsenäiselle ilmaisulle ja mielikuvituksen perustalle (ks. luku 3.3).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimuksen tavoitteena oli selvittää musiikin ja musiikkikasvatuksen määrää vaasalaisissa päiväkodeissa sekä sitä, miten ne näkyvät ryhmien arjessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää myös se, miten varhaiskasvatuksen ammattilaisten mielestä musiikki ja musiikkikasvatus vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen.

Tutkimuksessa selvisi, miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokevat musiikkikasvatuksen ja musiikin osana ryhmän arkea, sekä mitkä ovat heidän näkemyksensä musiikkikasvatuksen vaikutuksesta lapsen kehitykseen. Vastauksissa painoittui etenkin henkilökunnan oma suhtautuminen musiikkiin. Musiikin määrään vaikutti suurimmaksi osin se, miten henkilökunta kokee musiikin tärkeyden osana arjen toimintaa. Musiikki kuuluu osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaista pedagogiikkaa, ja sen järjestämiseen tarvitaan osaava henkilökunta. Vastausten perusteella voidaan siis sanoa, että ilman henkilökunnan omaa panostusta ja motivaatiota musiikin määrä päiväkodeissa olisi vähäistä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on kuitenkin päävastuu siitä, että pedagoginen toiminta ryhmässä toteutuu.

Kolmessa viimeisessä kysymyksessä varhaiskasvattajilta tiedusteltiin, mitkä tekijät edesauttavat tai rajaavat musiikin käyttämistä arjen toiminnassa sekä miten musiikkikasvatus vaikuttaa heidän mielestään lasten kasvuun ja kehitykseen. Jotkut vastaajista jättivät vastaamatta avoimiin kysymyksiin, mutta aineistoa saatiin silti kattavasti.

Musiikilla koettiin olevan positiivisia vaikutuksia lasten kehitykseen. Suurin osa vastaajista koki musiikin kehittävän lasten puhetaitoa ja sanavarastoa, ja musiikki nähtiin rauhoittavana ja ryhmää yhdistävänä tekijänä. Vastausten mukaan suurin osa vastaajista käyttää musiikkia osana ryhmän arkea päivittäin, ja useimmista vastauksista kävi ilmi, että musiikki on tärkeä osa ryhmän toimintaa. Musiikin positiiviset vaikutukset heijastuvat lapsiin, ja sitä kautta myös aikuisiin. Vastaajien mukaan musiikki auttaa lapsia avautumaan ja rohkeasti ilmaisemaan itseään, mikä puolestaan vahvistaa lasten minäkuvan kehitystä ja itsevarmuuden kasvua.

Tutkimuksessa selvisi, että varhaiskasvatuksen henkilökunta näkee musiikin lähinnä positiivisena osana arkea. Vastauksista kävi ilmi, että suosituin musiikin ilmaisutapa on laulaminen, koska sitä voidaan tehdä ilman, että tarvitaan erityistä tilaa tai välineitä. Laulamisen suosio oli odotettavissa, vaikka henkilökunta koki sen olevan myös musiikkia rajaava tekijä. Laulamisen monet mahdollisuudet tekevät siitä vastaajien mukaan helposti käytettävää, tilanteessa kuin tilanteessa.

Kysyttäessä musiikkia rajaavista tekijöistä vastauksissa ilmeni etenkin se, miten vahvasti henkilökunta kokee oman epävarmuutensa haittaavan musiikin käyttämistä. Henkilökunnan epävarmuus ja osaamattomuus vaikuttavat suuresti siihen, miksi musiikin määrä joissain ryhmissä saattaa olla huomattavasti vähäisempää kuin toisissa. Musiikin määrään ryhmässä vaikuttaa kuitenkin eniten se, miten varhaiskasvattajat asian näkevät. Jos henkilökunta ei ole motivoitunut sisällyttämään musiikkituokioita ja musiikkia toimintaan, sen määrä voi olla hyvinkin vähäistä. Vastaajat kokivat, että lisäkoulutuksilla ja oman tietotaidon jakamisella muille musiikin määrä ryhmissä voisi kasvaa.

Mielenkiintoista oli myös se, miten vastaajat kokivat lapsiryhmän vaikuttavan suuresti siihen, miten paljon ryhmässä käytetään musiikkia. Osa vastaajista mainitsi, miten lasten innokkuus ja motivaatio tarttuvat myös aikuisiin. Osa puolestaan oli sitä mieltä, että liian isot ryhmät ja ryhmien levottomuus ovat syy siihen, että musiikki ei ole osa ryhmän jokapäiväistä toimintaa. Vaikka musiikilla koetaan olevan rauhoittava vaikutus, ei sitä kuitenkaan haluta käyttää liian suuren ryhmän kanssa. Haastavana koettiin myös se, jos lapset eivät tykkää musiikista tai heillä ei ole innostusta esimerkiksi laulamiseen. Lapsiryhmän myötä tulivat esille myös tilat ja meteli: varhaiskasvatuksen henkilökunta ei koe musiikin käyttämistä mieluisaksi, jos yleinen meteli on liian suuri. Musiikin käyttämiselle tarvitaan kuitenkin rauhallinen tilanne ja sellainen tila, jotta esimerkiksi soittimien soittaminen on halutessa mahdollista.

Vastauksista ilmeni myös se, miten eri materiaalit ja välineet vaikuttavat musiikkiin ja sen määrään. Varhaiskasvattajien mukaan materiaalien ja välineiden, esimerkiksi nuottien ja erilaisten kaiuttimien, saatavuus voi joko lisätä tai rajoittaa musiikin

käyttämistä. Jos materiaaleja ja välineitä ei ole saatavilla, voi musiikkituokioiden järjestäminen pelkän laulamisen kautta tuntua yksitoikkoiselta. Varhaiskasvattajien vastausten perusteella voidaan siis todeta, että kun materiaaleja ja välineitä musiikin toteuttamiseen on saatavilla, on sitä helpompi järjestää osaksi ryhmän arkea. Materiaalien ja välineiden saatavuuteen tulisi panostaa, jotta musiikin määrää päiväkodissa voidaan ylläpitää. Tästä herää kysymys, että kenen vastuulla kyseisten materiaalien ja välineiden hankinta on. Jos resursseja lisätään, on todennäköisempää, että myös musiikin määrää voidaan lisätä entisestään.

Yhteenvedona tutkimustuloksista voidaan todeta se, että musiikilla on vaikutuksia lasten kasvuun ja kehitykseen. Musiikki tukee ja kehittää ihmisen monia eri osa-alueita, eikä musiikin määrää tulisi liikaa ainakaan rajoittaa. Musiikin kautta sekä lapset että aikuiset tukevat toisiaan ja yhteisöllisyys ja ryhmän toiminta parantuvat. Vaikka musiikkia rajoittavia tekijöitä on monia, on huomattava myös musiikin helppokäyttöisyys osana arkea. Pienilläkin musiikkihetkillä voidaan luoda pohjaa musiikilliselle oppimiselle.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikuttivat etenkin oma musiikkiharrastus ja innostus musiikkia kohtaan. Työharjoittelut ja työskentely varhaiskasvatuksen parissa vaikuttivat myös kyseisen aiheen valintaan, sillä olen itse päässyt seuraamaan, miten musiikki toimii varhaiskasvatuksessa ja millaisia vaikutuksia sillä on.

Tutkimukseen osallistui yhteensä 32 varhaiskasvatuksen ammattilaista. Tutkimuksen aikana ei selvinnyt, kuinka moni vastaajista oli varhaiskasvatuksen opettajia ja kuinka moni lastenhoitajia tai minkä ikäisten ryhmässä he työskentelevät. Ainoastaan yksi vastaajista mainitsi erikseen olevansa lastenhoitaja. Jälkikäteen ajateltuna olisi ollut mielenkiintoista tietää, kuinka moni vastaajista oli opettajia tai lastenhoitajia. Kysely lähetettiin kaikille Vaasan päiväkotien johtajille, jotka lähettivät sen edelleen työntekijöilleen. Tiedossa ei siis ole, kuinka monen päiväkodin johtaja lähetti kyselyn työntekijöilleen ja kuinka monesta päiväkodista henkilökunta kyselyyn vastasi. Koen, että nimettömänä vastaamiseen on matalampi kynnyks kuin silloin, jos vastaa omalla nimellä. Kysely olisi voitu lähettää myös tietyille päiväkodeille, mutta silloin vastausmäärä olisi voinut olla pienempi. Näin ollen toteutin kyselyn siten, että vastaajien henkilöllisyyttä eikä päiväkotia erikseen kysytä. Olin kuitenkin tyytyväinen vastaajamäärään, sillä odotin saavani vastauksia vähemmän.

Tutkimuksen tekeminen vahvisti omaa tietämystäni musiikkikasvatuksesta ja sen eri mahdollisuuksista varhaiskasvatuksen pedagogiikassa sekä lapsen kasvussa ja kehityksessä. Teoriaosuutta kirjoittaessa myös tiedot lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä syventyivät. Musiikilla voidaan vaikuttaa sekä lapseen että koko ryhmään niin kokonaisvaltaisesti ja huomaamatta, ettei tule ajatelleeksi musiikin tehokkuutta. Jo pienillä musiikillisilla hetkillä voidaan saavuttaa suuria tuloksia esimerkiksi kielen kehityksen kannalta, ja musiikin rauhoittavilla vaikutuksilla myös ryhmien vilkkaat lapset saadaan keskittymään esimerkiksi pukemiseen tai ruokailuun. Musiikin sisällyttäminen

osaksi päiväkodin toimintaa ei tarkoita sitä, että henkilökunnan odotetaan olevan Mozarteja tai Beethoveneita.

Tutkimuksen edetessä huomasin, miten paljon oma tietämykseni myös varhaiskasvatuksesta syventyi. Kävin läpi varhaiskasvatukseen liittyvää kirjallisuutta ja tekstejä, jotka vahvistivat osaamistani varhaiskasvatuksen teoriaan liittyen. Opinnäytetyön tekeminen kasvatti minua sosionomina, ja sain paljon eväitä varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Koen, että tutkimuksen tekeminen auttoi minua myös käsittelemään omaa osaamistani musiikin suhteen. Kyselyyn vastanneiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten vastauksista sain itselleni uusia ideoita musiikin käyttämiseen varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyötä tehdessäni mieleeni tuli myös mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Olisi mielenkiintoista selvittää, miten tietyissä päiväkodeissa musiikkikasvatus on osana toimintaa sekä kenen vastuulla musiikkikasvatuksen järjestäminen on. Jatkotutkimusaiheena voisi olla myös päiväkodeille tehtävä toiminnallinen opinnäytetyö, joka toisi konkreettisia esimerkkejä päiväkoteihin siitä, miten musiikkia voidaan arkeen sisällyttää.

7.1 Luotettavuuden ja eettisyyden toteutuminen

Tutkimuksessa noudatettiin eettisiä periaatteita, sillä sen perustana on luottamuksellisuus ja vapaaehtoisuus. Tutkimusluvan myönsi Vaasan varhaiskasvatusjohtaja. Opinnäytetyötutkimuksen kyselyyn vastanneilla oli suuri merkitys tutkimuksen toteutumisen suhteen, sillä kaikkien vastanneiden myötä tutkimuksen toteuttaminen oli mahdollista. Kyselyyn vastanneiden henkilöllisyyttä tai työpaikkaa ei kysytty missään vaiheessa tutkimuksen tekoa, joten näin ollen vastauksia ei voida yhdistää vastaajiin tai tiettyihin päiväkoteihin. Kyselyn vastauksista saatu materiaali hävitetään tutkimuksen suorittamisen jälkeen.

Tässä tutkimuksessa luotettavuus toteutui, sillä määrällisten kysymysten vastausvaihtoehdot jättivät sattumanvaraisten vastausten mahdollisuuden pois. Luotettavuutta lisäsi myös se, että ainoastaan yhdessä kysymyksessä saattoi valita useamman kuin yhden valinnan.

Tutkimuksen validius ilmenee siitä, että tutkimuksen tekovaiheessa ilmenivät ne asiat, joita haluttiin selvittää. Tutkimuksessa selvitettiin musiikin ja musiikkikasvatuksen määrää vaasalaisissa päiväkodeissa sekä sitä, miten ne ilmenevät ja miten ne vastaajien mukaan vaikuttavat lasten kasvuun ja kehitykseen. Tutkimuksen vastauksiin ei vaikutettu missään vaiheessa, eli kyselyn laatija ja kyselyyn vastanneet eivät olleet kontaktissa toisiinsa tutkimuksen aikana. Tutkimuksessa myös yhdistettiin eri tutkimusmenetelmiä, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen pätevyyttä heikensi se, että kaikki kyselyyn vastanneet eivät vastanneet kolmeen viimeiseen kysymykseen. Osasta vastauksista huomasi, etteivät kaikki olleet tulkinneet kysymystä toivotulla tavalla, eikä kysymyksiin näin ollen saatu niin kattavia vastauksia kuin toivottiin.

LÄHTEET

Austin Children's Academy. 2017. Six Benefits Of Music Education In Early Childhood. Viitattu 3.3.2019. <https://austinchildrensacademy.org/music-education-early-childhood/>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna. Kariston kirjapaino Oy.

Innostu liikkumaan. 2019. Motorinen kehitys osana lapsen kasvua. Viitattu 4.4.2019. <http://www.innostunliikkumaan.fi/tiedosta/motorinen-kehitys>

Krokkfors, M. 2017. Laulaminen. Teoksessa Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa -käsikirja, 143–178. Toim. Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. Tallinna. Classicus Oy.

L540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.2.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Lappalainen, M. 2017. Laulupiirtämisen menetelmä – Lauletaan piirtäen, piirretään laulaen. Teoksessa Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Toim. Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. Tallinna. Classicus Oy.

Lindeberg-Piiroinen A. & Alho, E. 2017. Musiikin kuuntelu. Teoksessa Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa -käsikirja, 179–212. Toim. Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. Tallinna. Classicus Oy.

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 12.2.2019. https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf

Paananen, P. 2009. Musiikillinen kyky, kehitysvaiheet ja yksilöllisyys. Teoksessa Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen, 139–155. Toim. Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. Vaasa. Ykkös-Offset Oy.

Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa, 22–29. Helsinki. Yliopistopaino.

Ruokonen, I. 2011 a. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja, 121–135. Toim. Hujala, E. & Turja, L. Jyväskylä. PS-kustannus.

Ruokonen, I. 2011 b. Musiikin monet kielet. Teoksessa Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa, 62–69. Unigrafia Oy. Helsinki.

Ruokonen, I. 2017. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja, 121–135. Toim. Hujala, E. & Turja, L. Jyväskylä. PS-kustannus.

Seppänen, E., Lindeberg-Piironen, A. & Tarvonen, L. 2017 a. Soittaminen. Teoksessa Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja, 213–272. Toim. Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. Tallinna. Classicus Oy.

Seppänen, E., Lindeberg-Piironen, A. & Tarvonen, L. 2017 b. Musiikkiliikunta. Teoksessa Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja, 273–304. Toim. Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. Tallinna. Classicus Oy.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto. 2019. Varhaisiän musiikkikasvatus. Viitattu 28.2.2019. <http://www.musicedu.fi/musiikin-opetus-suomessa/jarjestelma/varhaisian-musiikkikasvatus/>

Tiusanen, E. 2008. Musiikki osana esteettistä kasvatusta. Teoksessa Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen, 165–181. Toim. Helenius, A. & Korhonen, R. Helsinki. WSOY.

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITE 1. Kyselylomakkeen kysymykset

1. Miten musiikkikasvatus näkyy ryhmässäsi? Voit valita useita.
 - Laulaminen
 - Soittaminen
 - Rytmittely
 - Musiikin kuuntelu
 - Musiikkimaalaus
 - Musiikkiliikunta
 - Muu: _____
2. Käytättekö musiikkia ryhmänne arjessa
 - Päivittäin
 - 3-4 kertaa viikossa
 - 1-2 kertaa viikossa
 - Kerran kuussa
 - Harvemmin
3. Kuinka moneen hetkeen musiikki liittyy päivän aikana (esimerkiksi odotustilanteet, piirit...)
 - 0
 - 1-2
 - 3-4
 - 5 tai enemmän
4. Kuinka paljon musiikkia on viikon aikana
 - 15 minuuttia tai vähemmän
 - 15-30 minuuttia
 - 30-45 minuuttia
 - 45-60 minuuttia
 - 60 minuuttia tai enemmän
5. Mitkä asiat tai tekijät edesauttavat musiikin sisällyttämistä arjen toimintaan?
6. Mitkä asiat tai tekijät rajoittavat musiikin käyttämistä arjen toiminnassa?
7. Miten musiikkikasvatus näkyy mielestäsi lapsen kasvussa ja kehityksessä?